

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ח' אלול תשע"ט

מסכת כריתות י"ח - כ"ד ♦ סופרים ה', י"ח - ו', ד'

גליון מס' 1059

השבוע בגליון

- ♦ עולת העוף בקרבן עולה ויורד - החידוש שה"אור שמח" התענג עליו
- ♦ שני קרבנות המתאחים לקרבן אחד
- ♦ הירושה שאיש אינו מחכה לה
- ♦ האם הכהן רשאי לדרוש את זירוה הקבורה

- ♦ מהותו של ה"מתעסק"
- ♦ להקיץ כהן משנתו:
- ♦ אכילת בשר אדם מותרת מן התורה?
- ♦ גלגולו של איסור מימי אדם הראשון עד ימינו
- ♦ סגולת אכילת ערלת התינוק הנימול

♦ כסיסת העור שבראשי האצבעות

דבר העורך

מעשה שהיה

עוד לא פג זכרה של מסכת בכורות, ומשכך, עדיין יש מקום למכתב המעניין הבא מאת קורא יקר, הרב מאיר גרוזמן שליט"א מתל אביב. הרי לפניכם המכתב ככתבו וכלשונו.

מדי שנה בשנה אני מקיים קורס ליהדות באחת האקדמיות הצבאיות שבארץ. קורס זה כולל שיעורים בנושאי יהדות שונים - החל ממעמד הר סיני וכלה בספרות השו"ת בת זמננו. אין כוונת הקורס לחזרה בתשובה, אלא הרחבת הידע וההשכלה היהודית הן שמהוות נר לרגלי התכנית. בזמן הקצר העומד לרשותו של הקורס אי אפשר להקיף את כל הנושאים הקיימים ביהדות, ואני נוהג לדלל את החומר ולהתרכז בנקודות העיקריות או - מוטב לומר - בעניינים הבסיסיים של היהדות. על אף זאת קורה, כפי שקורה אצל כל מורה ומרצה, שבעקבות שאלה כלשהי, המועלית במהלך ההרצאה, אני "גולש" ממערך השיעור ונוגע בנקודות בלתי צפויות, שלא הייתי נוגע בהן אלמלא השאלה שהועלתה.

כך קרה לי באותו יום חורפי כאשר ישבו לפני למעלה ממאה קצינים בכירים והאזינו לפרק העוסק במהותה של הנבואה ובייחודם של נביאי ישראל. כאן הורמה אצבע ואחד השומעים ביקש לדעת, אם קיימים בימינו אנשים בעלי שיעור קומה, המהווים תחליף

◀◀

דף יט/א אשר חטא בה פרט למתעסק

מהותו של ה"מתעסק"

בסוגייתנו אנו מתוודעים להבדל בין "שוגג" ל"מתעסק". השוגג חייב בקרבן חטאת, והמתעסק פטור ממנו. השוגג הוא אדם שהתכוון לעשות פעולה מסויימת, כגון, לחרוש שדה בארץ ישראל בשנת השמיטה, אלא שהוא שגג ושכח שמעשה זה אסור לעשותו. לעומת זאת, ה"מתעסק" הוא אדם שבשנת השמיטה גרר מחרשה אל המחסן שבקצה השדה, ותוך כדי כך הקרקע נחרשה בבלי דעת. כלומר, הוא עשה את הפעולה מבלי שהתכוון לעשותה. השוגג חייב חטאת, שהרי התכוון לעשות את המעשה האסור, ואילו המתעסק פטור, שהרי לא התכוון לעשות מלאכה ואין לייחסה אליו כלל.

'מתעסק' נקי מן החטא או מן הקרבן בלבד? בעולם התורה נפוץ חידושו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, אשר הוא עצמו מכנהו כ"דבר חדש". הדעה הרווחת גרסה, כי ה"מתעסק" פטור לחלוטין - כשם שאין מוטל עליו להביא קרבן חטאת, כך נקי הוא מכל חטא, עוון ואיסור. ברם, רבי עקיבא איגר ליקט ראיות והוכחות שונות, כי המתעסק נחשב כחוטא, חוטא בשוגג, אשר התמעט מחיוב הבאת קרבן חטאת בלבד, אך אין להתייחס אל המתעסק כאילו מעשה העבירה לא נעשה כלל (שו"ת רעק"א ח"א סי' ח). מספר רב של השלכות עולה מהבנה מחודשת זו של "מתעסק"; ביניהן, כי המתעסק זקוק לכפרה, שדבק בו חטא, וכמו כן, שגם על המתעסק יחול הכלל "קים ליה בדבריה מיניה", שכלל ידוע הוא, כי אדם שהתחייב בעונש כפול - מיתה וממון, על אותו מעשה, נענש על האיסור החמור בלבד - מיתה, ואין מטילים עליו גם את העונש הקל. כלל זה תקף גם לגבי העובר בשוגג עבירה שעונשה מיתה, שאף על פי שהוא בעצמו אינו מומת, אין משיתים עליו את העונש הקל, משום שעבר עבירה שבמזיד עונשה מיתה. מעתה, לאור חידושו של הגרע"א שהמתעסק נחשב כמי שעבר על האיסור, גם עליו יחול הכלל "קים לי בדבריה מיניה" [חידושו של הגרע"א אינו נסוב על "מתעסק" שעשה מלאכה בשבת, שבשבת האיסור הוא על מלאכת מחשבת - ראה מאורות הדף היומי כרך ה' בבא קמא דף ס'א ממאמר "פתיחת מקור כשבת"].

לעילוי נשמת

הר"ד **גבריאל יצחק מי - זהב** ז"ל ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י רעייתו **רבקה מי - זהב** תבדלחט"א

לעילוי נשמת

מרת **יהודית קולינר** ע"ה

ב"ר שמואל זיינבל ז"ל
(לבית פרושינובסקי)
נלב"ע בש"ק י"א אלול תשע"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **אסתר** ע"ה

בת יחיאל מאיר
נלב"ע י"ג באלול תשע"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יחיאל מאיר ברנד** ז"ל

ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל
נלב"ע ז' באלול תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידיונו
הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

אמנו היקרה מרת **פרידה גילה פסקוביץ** ע"ה

בת ר' מאיר ז"ל נלב"ע י' באלול תש"ע **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

דבריו של הגרע"א עוררו הד עצום אשר הטביע את חותמו בספרי האחרונים, זה אומר בכה וזה אומר בכה, תילי ראיות נערמו בעד ונגד, כאשר הכל מנסים לברר האם אכן מתעסק נחשב חוטא הזקוק לכפרה, או שהוא אדם נקי ובר לבב, והמעשה אינו מתייחס אליו כל עיקר.

מתוך החומר העצום הקיים בנושא נסתפק בראיה יפה, ובדחייתה, היפה לא פחות.

להקיץ כהן משנתו: בנו של רבי עקיבא איגר, רבי שלמה זצ"ל, מביא ראיה יפה לחידושו של אביו, מתלמידו הגר"מ יפה. נפסק להלכה (רמ"א יו"ד סי' שע"ד סעי' א'), כי כאשר אדם מת, יש להקיץ מיד את הכהנים הנמצאים בבית, ולזוזם לצאת מן המקום תכף ומיד, שהרי טומאת מתים שורה עליו. אם ה'מתעסק' אינו נחשב כמי שעבר על האיסור כלל, מדוע להעיר את הכהן העייף, הרי הוא אינו יודע ממאומה, אין 'מתעסק' הגון הימנו, על מה ולמה יש להחישו מן המקום? הרי לנו, כי ה'מתעסק' נחשב כמי שעבר עבירה; בשוגג אמנם, מתוך התעסקות, שלא בכוונה, אבל עבירה; ולפיכך יש להצילו הימנה ולמלטו מן הבית מוקדם ככל האפשר (שו"ת רבי שלמה איגר, כתבים סי' כ').

ההבדל בין שני סוגי איסורים: בעל ה"מקור חיים" (סי' תל"א), הלא הוא הגאון מליסא, בעל "נתיבות המשפט", מציב חילוק זוהר בין שני סוגים של איסורי תורה, ועל פיו ההוכחה הנזכרת מאבדת את תקפה. עלינו להבחין בין איסורי תורה הכרוכים במעשה לבין איסורי תורה אשר איסורם מותנה במציאות קיימת, וכגון, איסור מלאכה בשבת מותנה בפעולה מעשית של החוטא, ברם, האיסור הרובץ על הכהן להיטמא למת, אינו כרוך במעשה מסויים, אלא על הכהן לעשות הכל כדי שלא ייטמא, תהליך ההטמאות עצמו אינו מעשה. מעתה, אין כל הוכחה לשיטת רע"א, שכן, גם אם נסבור כדעת החולקים עליו, שה'מתעסק' נקי מכל חטא, עדיין מובן מדוע יש צורך להעיר את הכהן ה'מתעסק', שכן, על איסורים שאינם כרוכים במעשה לא שייך פטור 'מתעסק' וכי מה נאמר, 'כהן זה נטמא מבלי משים', הרי כל הכהנים נטמאים כך, הם אינם עושים מאומה כדי להטמאות, ואת זאת בדיוק התורה אסרה.

שאלתו של הגר"י סלנטר לגרע"א: בשלהי ימיו של רבי עקיבא איגר, רב צעיר בשם רבי ישראל סלנטר שיגר מכתב למעונו. במכתבו הוא ביקש לדעת מדוע התעורר "רעש גדול סביב אכילת פירות נגועים בתולעים, הרי האוכל דינו כמתעסק, שכן, בדעתו לאכול פרי, אין דעתו לאכילת תולעת", ומאחר שמתעסק אינו אסור כלל ואינו נחשב אף כשוגג, אין עילה לאסור אכילת פירות אלו.

המתין רבי ישראל ימים רבים, ותשובה מגדול הדור לא פקדה את ביתו. לימים הוא פגש את רבי שלמה איגר, והלה סיפר, כי אביו לא השיב לו לגודל ענוותנותו, מאחר שבעיר סלנט, מקום מגוריו של רבי ישראל, מכהן רב בא בשנים, ורע"א נמנע מלהשיב לשאלות הלכתיות לבני עירו, שיכולים הם לשאול את רבם. אך למעשה דעתו ידועה, כי גם 'מתעסק' עובר על האיסור, וממילא אין מקום לשאלתו של רבי ישראל (ראה תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך, ח"ד סי' ק"צ).

לאחר שנגענו באיסור אכילת פירות מנוגעים נציין את העולה מדברי האחרונים, כי גם לדעת החולקים על רע"א וסוברים כי 'מתעסק' פטור לחלוטין, אין בכך כדי להתיר אכילת פירות מתולעים (עיי' "אמרי בינה" בב"ח סוף סי' ד, "דרכי תשובה" סי' פ"ד אות כ"ח, שו"ת "מנחת שלמה" סי' ו' ועוד).

(עיי' ב"קובץ שיעורים" פסחים אות רט"ו, ועיי"ש אות קי"ז שהקשה על דברי רעק"א אודות העלם מקדש הנ"ל, וע"ע "אור שמח" הל' גירושין פ"א הל' י"ז, "אגלי טל" מלאכת קוצר סעי' כ"ד ס"ק י"ב, ובמלאכת אופה סעי' ל"ג ס"ק ג, חזו"א הוריות ט"ו ט' ועוד).

דף כא/ב דם מהלכי שתיים

אכילת בשר אדם מותרת מן התורה?

גמרתנו עוסקת רבות ב"מהלכי שתיים", הלא הם אנחנו, בני האדם, והיא מציינת פעמים רבות, כי אף על פי שדם בהמה, חיה ועוף אסור באכילה מן התורה, "דם מהלכי על שתיים מותר" [ורבנן אסרו דם אדם לאחר שפרש מגופו].

מותר: הרמב"ן (ויקרא יא/ג, ובכתובות דף ס/א) למד את גמרתנו והסיק ממנה מסקנה מרעישת: האוכל בשר אדם אינו עובר על איסור!!! שהנה, כלל תלמודי ידוע קובע, כי "היוצא מן הטמא טמא" (בכורות ה/ב), היינו: כל היוצא מבעל חיים אסור באכילה, אסור גם הוא, ולפיכך, נאקה שהמליטה כבש, אף על פי שאנו חוזים בטלה לכל דבר ועניין, הוא "יוצא מן הטמא" ואסור באכילה. מעתה, אם בשר אדם היה אסור באכילה מן התורה, כיצד יתכן שיהא מותר לאכול את דמו? הרי לנו, כי התורה מעולם לא הטילה איסור על אכילת בשר אדם [לגבי אדם מת הכל מודים כי קיים איסור הנאה].

אסור: הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ב הל' ג') חולק על הדברים בתוקף. אמנם, הוא כותב, "האדם... אינו מכלל מיני חיה... לפיכך אינו בלא תעשה והאוכל מבשר האדם... אינו לוקה, אבל אסור הוא בעשה...". כלומר, האוכל בשר אדם אינו לוקה, מפני שמלקות מושתתת על איסור לא תעשה בלבד, ברם, התורה גילתה את דעתה כי אכילת בשר אדם אסורה, במנותה את המינים המותרים באכילה, אותם בלבד מותר לאכול ולא כל סוג או מין אחר.

עדיין נותרה הוכחתו של הרמב"ן איתנה על עומדה - אם אכן כדברי הרמב"ם, שבשר אדם אסור באכילה, מדוע דמו מותר, הרי היוצא מן הטמא טמא? ה"מגיד משנה" (שם) מבאר, כי לדעת הרמב"ם הכלל "היוצא מן הטמא טמא" תקף לגבי איסור לאו אך לא לגבי איסור עשה.

לבניאי התנ"ך. ה"רשת" נפרסה לרגלי ואני נלכדתי בה. גלשתי מן ההרצאה והחילתי לתאר את ייחודם של ל"ו הצדיקים הנמצאים בכל דור; את גדולתם של חכמי התורה ופוסקי ההלכות; את קדושתם של גדולי החסידות ואת סגולתם של יודעי ח"ן. לא נקבתי בשמות של אישים, וודאי שלא הצבעתי על צדיקים בני זמננו. לרגע נדמה היה לי, כי תשובתי סיפקה את השואל וכי אני רשאי לשוב אל התיבה ששמנו סטיית. **אולם** לא. כאן הורמה יד נוספת וקצין צנחנים בדרגת סגן אלוף, העונה לשם המשפחה סמואל, קם על רגלו, ביקש את רשות הדיבור ואמר: המרצה דיבר על החסידות ועל אישיה מבחינה תיאורטית, כחוקר, כצופה מן הצד, כאדם הסוקר תופעות היסטוריות, אך אני מבקש לספר לפניכם סיפור אישי. והוא סיפר: **נולדתי** בבוקרשט להורים שהיו רחוקים מחיי הדת ומקיום מצוות. שנות הקומוניזם עשו את שלהן והתנכרות הורי ליהדות תאמה את האווירה הכללית בבירתה של רומניה.

שלוש השנים הראשונות עברו עלי כפי שהן עוברות על כל תינוק בריא ושלם. אולם לאחר מכן קרה הדבר: החילתי להתעלף ולאבד את ההכרה עם כל רעש שעלה באזני. די היה בנפילת כוס ובהתנפצותה על הארץ כדי שאתעלף. אוטובוס שעבר ליד חלון ביתנו ברעש מנוע רגיל, גרם אף הוא להתעלפתי. כל קול הלמות וכל שאון, אף שאינם יוצאי דופן גרמו לי להתמוטטות.

הורי נחרדו לנוכח התופעה והחלו להשכים לפתחם של רופאים ולשחרר למוצא פיהם. הרופאים מצידם בדקו אותי בכל הבדיקות האפשריות. הם חדרו לתוך אזני, פלשו למערכת עצבי ונברו בנבכי מוחי. לא היה מקום בגופי שלא עבר תחת שבטם. התוצאה היתה אפסית. החידה נותרה חידה והתעלומה לא נפתרה.

הורי קבלו מן השלטונות היתר מיוחד לנסוע לוינה, ואף להרחיק עד לברלין המערבית כדי למצוא מזור למחלתי. זכורני, כי בנסיעה לערים אלו עטפו הורי את אזני בשכבות צמר עבות כדי לאטמן ולגונן עלי מפני כל רעש אפשרי, ועל אף זאת איבדתי את הכרתי במסעות אלו פעמים אחדות. כמצופה - לא נמצאה אף בערים אלו כל תרופה למחלתי. הרופאים הרימו את ידיהם. לא אשכח את סיפוריה של אמא על היואש והדיכאון שתקפו אותה, שעה ששבה עמי בבוקרשט, לאחר שרופאים אלה הודיעו לה, כי: 'אין יותר מה לעשות'.

יום אחד, כשאמי שחה על אסונה לאחת מחברותיה, הגיבה זו ושאלה: 'ואצל הצדיק הייתם? אמי, שמעולם לא ביקרה אצל צדיק ומילה זו היתה עבורה מילה ארכאית בלבד - פקחה את עיניה בהבעת תמהון. על אף זאת החלה להתעניין בצדיק, בכתובות ובמיוחד - ביכולתו להעלות ארוכה למחלתי. חברה זו הרבתה לדבר בשבחו של הצדיק ואף סיפרה צרור עובדות, אישיות, על הישועות שמשפחתה חוותה אצל צדיק זה. **מה** לא עושה אמא למען בנה החולה? מאמיניה ון לא מאמינה - כשחפשיים עוגן הצלה מוכנים להאחז גם בעלה נידף. כך חשבה אמי והחליטה להכנס עמי אל הצדיק. השעה היתה שעת אחר צהרים מאוחרת כשהגענו לביתו. הגבאי הכניסנו אל חדרו של הצדיק ואמי החלה לתנות את צרותיה. אני זוכר, כי כילד בן ארבע לערך, עמדתי והתבוננתי בצדיק. דמותו היתה בוהקת מזוהר ומטוהר, עיניו היו טובות, רכות, מלאות רחמים, ופניו הביעו אחריות, ריכוז וכובד ראש. כך נראה מלאך - חשבת.

הוא הרבה להתעניין במחלתי ובתולדותיה, ברופאים שטפלו עליו ובפרכיים הרפואיים שבהם ביקרתי. לאחר שקיבל תמונה מלאה על מצבי הררר רגע ושאל את אמי, אם היא קיימה בו, ככבוד, מצות פדיון הבן? אמי תמחה ושאלה לפשר מילים אלו. היא מעולם לא שמעה על 'טקס' בשם זה? הצדיק הסביר לה במתינות את נוהל קיום המצוה ואת משמעותה והציע לה להמתין בפרוודור עד לשעת בין הערבים, ואז - כך אמר - לכשיגיעו מתפללים לתפילות מנחה וערבית, נזמן עשרה יהודים וכהן ונקיים את המצוה. זכורני, כי בתום ה'טקס' הושיט לי הצדיק את ידו ואיחל לי, שבזכות המצוה אבריא מכל מחלה, והוסיף את המילה הגורלית: ומיד!

מרגע זה ואילך פסקו ההתעלפויות והפכתי לילד רגיל, בריא ושלם. שכבות צמר הגפן הוסרו מעל

גלגולו של איסור מימי אדם הראשון עד ימינו: איה הוא העשה האוסר על אכילת בשר אדם, התחבט המלבי"ם בשעה שעסק בנידון זה [עיי"ש שדן בדברי הרמב"ם], והוא משיב באופן נפלא (ויקרא יא/ד אות עב): כאשר אדם הראשון נברא, לא הותר לו לאכול כי אם מפרי עץ הגן, אוכל צמחוני בלבד, הוא לא היה רשאי לאכול בעל חיים כל שהוא, בכלל זה אדם, כמובן. איסור זה היה איסור "עשה", שהרי לא נאמר לו "אל תאכל אלו ואלו", אלא נאמר לו "אכול את זה ואת זה" ומכלל הן אתה שומע לאו, שהדברים האחרים אסורים באכילה. זהו איסור "עשה": כעבור עשרה דורות, נח יצא מן התיבה והקב"ה התיר לו לאכול את כל אשר יחפוץ (בראשית ט/ג): "כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה". היתר זה אינו כולל אכילת בשר אדם, שהרי "רמש" הוא "שם כלל לחית השדה ולבהמות הישוב ולכל עוף ולכל דג" (אבן עזרא שם). נמצא, שאיסור אכילת אדם נותר על כנו מתקופת אדם הראשון. לאחר מכן ניתנה תורה לעם ישראל, וחלק מבעלי החיים שהותרו לנח שבו ונאסרו עלינו באכילה [עיי"ש שלפי"ז ביאר את הילפותא בגמרתנו שממעטים חלב ודם של אדם ולא את אכילת בשרו]. איסור אכילת בשר אדם, נותר, איפוא, בתוקפו מימי אדם הראשון.

סגולת אכילת ערלת התינוק הנימול: נידון זה התעורר ביתר שאת לפני שנים רבות, כאשר הפוסקים התבקשו להביע את דעתם על אודות סגולה שהובאה לפניהם - להאכיל את עורלת התינוק לחשוכי בנים ("מחנה ישראל", שו"ת רשב"ש סי' תקי"ח). הפוסקים קבעו, כי יש לחדול מהנהגה זו, "שאיסור חמור הוא" ("בן איש חי" שנה שניה פרשת אמור אות ה').

כסיסת העור שבראשי האצבעות: ה"בן איש חי" (שם) כותב, כי קיים איסור גם על אכילת עור אדם, ולפיכך, יש להזהר מכסיסת העור בשיניים, מחשש שיוותרו בפיו פיסות עור זעירות אשר ייאכלו על ידו מבלי משים, זאת מלבד חשש נוסף שקיים, כי עם העור תתלש פיסת בשר.

דף כב/ב עולה ויורד

עולת העוף בקרבן עולה ויורד - החידוש שה"אור שמח" התענג עליו

על המאמר הבא התבטא בעל ה"אור שמח" זצ"ל "ושמחתי מאוד שהנחתי ה' בדרך אמת". לומדי הדף היומי מוזמנים לטעום מייך התורה המשובח של גאון ישראל רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל. שתי תמיהות רבות וגדולות מצויות בעניין קרבן עולה ויורד.

קרבן עולה מכספי מעשר שני? את התמיהה הראשונה מעלים בעלי התוספות. סוגייתנו עוסקת בקרבן 'עולה ויורד', שהוא קרבן המשתנה לפי מעמד בעליו - על עשיר שחטא מוטל להביא בהמה, עני די לו בעוף ועני מרוד רשאי להסתפק במנחה בלבד. הגמרא (חולין כא/א) דורשת דרשה מיוחדת, לאמר: חטאת הבאה מן העוף, ועולה הבאה מן העוף, אינן נרכשות בכספי מעשר שני. בעלי התוספות (שם ד"ה "כמשפט חטאת בהמה") תמהים עד למאד, משום מה עלה על דעת הגמרא שיש צורך לחדש שאין לרכוש עולת העוף מכספי מעשר שני, הרי קרבן עולה נשרף כליל על המזבח ואינו נאכל לא לכהנים ולא על ידי הבעלים, ואילו כסף מעשר שני מיועד לרכישת אוכל שייאכל בירושלים.

להקריב קרבן עולה בלילה? התמיהה השנייה עולה בלבו של המעיין בגמרא. הגמרא מביאה לימוד מיוחד לכך שעולת העוף קרבה על גבי המזבח ביום בלבד, והיא שואלת, לשם מה יש צורך בדרשה זו לעולת העוף, הרי זה דינם של כל הקרבנות, שאינם קרבים אלא ביום. הגמרא מתרצת, כי באמת אין צורך בדרשה זו. קיימת גירסה נוספת, לפיה הגמרא מתרצת "סלקא דעתך אמינא הני מילי חטאת העוף אבל עולת העוף אימר לא, קא משמע לך", היינו: ללא הדרשה היינו סבורים כי דווקא חטאת העוף יש להקריב ביום אך אין להקפיד על כך לגבי עולת העוף. מדוע? אין כל הסבר, ואכן גירסה זו של הגמרא כונתה על ידי הרשב"א (שו"ת ח"א סי' רע"ו) "גירסא משובשת".

הגאון בעל האור שמח מיישב את שתי התמיהות כאחת, על ידי... שאלה שלישית.

שני קרבנות המתאחדים לקרבן אחד: כאמור, עני רשאי להביא עוף לקרבנו, לעומת העשיר שצריך להביא בהמה. והנה, בעוד העשיר מביא בהמה לחטאת, על העני להביא שני עופות, אחד לעולה ואחד לחטאת. כיצד זה אירע, שבעבור עונו התווסף לו קרבן נוסף? הראשונים (אבן עזרא ויקרא ה/ו, וברמב"ן ובעלי התוס' שם) מבארים, כי בהמת החטאת של העשיר מכפרת על בעליה בשני אופנים, באכילת הכהנים מבשרה ובהקטרת אימוריה על המזבח. ואילו חטאת העוף של העני אינה מוקטרת על המזבח כלל; לאחר מליקתה הכהן מזה את דמה על קיר המזבח, ובשרה נאכל על ידי הכהנים. אמרה תורה, על העני להביא גם עולת העוף אשר מוקטרת כליל על המזבח, כדי שתבוא הכפרה לנפשו גם על ידי המזבח.

מעתה, אומר בעל "אור שמח", לאחר שהראשונים איחדו את מהותן של עולת העוף וחטאת החטאת המובאות יחדיו על ידי העני, הרי הם כקרבן אחד המובא בשני חלקים וביחד הם משלימים מטרה אחת. מכאן ואילך שתי התמיהות אשר אנו עומדים על מדוכתן נמוגות ונעלמות. הנה, בעלי התוספות התפלאו, מדוע יש צורך בדרשה כי אין לרכוש עולת העוף מכספי מעשר שני, הרי עולת העוף אינה נאכלת וכספי מעשר שני משמשים לרכישת מאכלים בלבד. לאחר שהבנו כי עולת העוף משמשת כמרכיב בקרבן המובא בשני חלקים על ידי העני, ניתן להבין שאין העני אלא כרוכש יונה גדולה אשר חלקה עולה על המזבח וחלקה נאכל על ידי הכהנים, ולכך יש צורך בדרשה מיוחדת לאסור את הדבר.

אזני, החלונות שבביתנו נפתחו מחדש וקול רעש גדול שעלה באזני - לא הזיק לי יותר. **הנוכחים** באולם ההרצאות הקשיבו לסיפור בקשב רב וראיתי, כי דבריו עשו רושם על השומעים. מכל עבר נשמעה השאלה הצפויה: מי היה צדיק זה? תשובתו של סמואל לא בוששה לבוא: האדמו"ר מבאהוש, הגר כיום בשדרות רוטשילד 412 בתל אביב. והוסיף: זה שנים, שאני עם בני משפחתי עולים בערב ראש השנה לבית האדמו"ר להתברך לקראת השנה החדשה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93; דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה

ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל נלב"ע ז' באלול תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף מיץ** זצ"ל

ב"ר מרדכי זצ"ל נלב"ע ט' באלול תשל"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל

ב"ר יהודה נחמן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **ברוך מרדכי** ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הרב **דוד יהודה** זצ"ל

ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג

וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה

ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **לונה כהן** ע"ה

בת רחל ע"ה נלב"ע י"ג באלול תשס"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צירל פולק** ע"ה

ב"ר יוסף הקש ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות **פולק**, **מי זהב** ו**קורפין** שיחיו

גם הגירסה התמוהה בגמרא מובנת עתה. שאלנו, מדוע יש צורך בפסוק שעולת העוף אינה קרבה בלילה, במה היא שונה מיתר הקרבנות. ברם, לאחר שנוכחנו לדעת, כי עולת העוף מובאת על ידי העני חלף אימורי חטאת העוף של העשיר, הדברים מובנים. שהרי, אימורים מוקטרים כל הלילה, רק הקרבת הקרבן עצמה אינה נעשית בלילה, ומאחר שעולת העוף מיועדת למלא את מקום אימורי חטאת הבהמה, יש צורך בפסוק אשר ידגיש כי אף על פי כן, אין להקריבה בלילה ("אור שמח" הל' מעשר שני פ"ז הל' ג' ובהשמטות שבסוף זמנים).

דף כא/א החותך מן האדם צריך מחשבה
הירושה שאיש אינו מחכה לה

חידוש מדהים הסיק בעל ה"מרחשת" מסוגייתנו - כאשר אדם נפטר, צאצאיו יורשים את גופו! ממש כך. גמרתנו מביאה, כי "החותך מן האדם צריך מחשבה והכשר", היינו: בשר אדם אינו מאכל, ולפיכך אינו מקבל טומאה, שאוכלים ומשקים - כלים ובני אדם בלבד מקבלים טומאה. כדי שהבשר יהא מוכשר לקבל טומאה עליו לעבור שני תהליכים. ראשית יש לחשוב עליו כעל מאכל, להתכוון לאוכלו, ולאחר מכן על המאכל להרטב ממשקה; או אז, אם תגע בו טומאה - טמא הוא. לדעת חלק מן הראשונים, למסקנת גמרתנו מדובר הן על בשר שנחתך מן החי והן על בשר שנחתך מן המת [שאין בו זכית, לגבי צירופו עם אוכל אחר לקבלת טומאה], והרמב"ם (הל' טומאת אוכלין פ"ג הל' ז') אכן פוסק, כי דין זה אמור גם בבשר מת. בעל ה"מרחשת" ("ח"א סי' א') התקשה בהבנת הדברים, שכן, לא כל אדם החושב לאכול דבר מה, הופך אותו בכך למאכל, רק בעל החפץ הוא הרשאי לעשות כן, ששלו הוא. מאחר שמת אסור בהנאה, כיצד יתכן שיש בעלים לגוף המת, אחר שהוא אסור בהנאה? מוכח, הוא אומר, כי גם על דברים שאסור ליהנות מהם, תיתכן גם תיתכן בעלות [ועיי"ש שהוכחה זו קיימת אף לדעת הראב"ד שהשיג על הרמב"ם שם].

הבה נהרהר, כותב הגאון רבי ישראל זאב גוטסמן זצ"ל (ראה בספר הזכרון להגר"ח שמואלביץ עמ' תקל"ז) מי הוא זה ההופך לבעלים על המת? על כרחך אלו היורשים, אשר בחלקם נופלת ירושת הנפטר, ובכלל זה הבעלות על גופו. אלו, אם מחמת סיבות מוזרות ככל שיהיו, יחשבו על בשר המת כמאכל, יהיה דינו כאוכל והוא מוכשר לקבלת טומאה [סוגייתנו כדעת רבנו, שגם כאשר בשר אסור בהנאה הוא נחשב אוכל. עיי' "משנה למלך" הל' אבל פרק י"ד הל' כ"א ד"ה עוד נראה להביא ראיה].

האם הכהן רשאי לדרוש את זירוז הקבורה: דברים אלו, הוא אומר, מבהירים יפה דיון מעניין שהתקיים לפני המהרי"ל (ש"ת סי' ס"ה). כידוע, כהנים השוהים בבית שיש בו מת, צריכים להמלט משם כל עוד נפשם בם, שאסורים הם להטמא למת. שאל נשאל המהרי"ל, אם הכהן העומד מחוץ לביתו, רשאי לכפות את יורשי המת לקבורו מיד, בלא השתהות ובכך לאפשר לו להכנס לבניין שבו הוא מתגורר. למרבה הפלא המהרי"ל מסביר, כי הנידון הוא בהלכות נזיקין, מפני שהטומאה נחשבת כחץ המזיק אחרים (ועיי' "חתם סופר" ב"ב כ/ב).

הלומד את הדברים מתפלא. אכן הטומאה היא חץ, אך היורשים אינם בעלי החיצים ואין להם כל שייכות אל הטומאה; יננה נא הכהן הנכבד אל המת וינסה לשכנע אותו לזרז את קבורתו, מה לו לבוא בטענות אל היורשים? מוכח מן הדברים, כי יורשי הנפטר יורשים גם את גופתו, ולפיכך התעורר דיון אם היורשים חייבים לפנות את המת במהירות האפשרית [ועיי' במרחשת שם שהוכיח כי לדעת הרמב"ם לא ניתן להעמיד את הסוגיה במת גוי, אך לדעת רש"י צריך לפרש את סוגייתנו במת גוי] [לעצם ההוכחה מנידון המהרי"ל, עיי"ש שהעלה סברה, כי גם אם היורשים אינם יורשים את גוף היורש, עדיין הם המחוייבים בקבורתו, שמצווה על היורשים לטפל בקבורתו, עיי' רמב"ם הל' אבל פרק י"ב הל' א', ומשכך כל עוד שאינם קוברים אותו, הרי הם נחשבים מזיקים, עיי' רמ"ב ב"ב ב/ב].

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך.

לא בכל יום אפשר לצאת לנסע חדש, מזההתחלה. בימים אלו טיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים!... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חרדיים. זוהי ההדסטנט שלך לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חוזים בסיפורי פרחי עצמו!

קבע עיתים ללימוד < כנשיו *3029

צעילוי נשמת

הר"ד **אברהם אביש פירר** ז"ל
ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א
ומרת **עדינה טובה** ע"ה
ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **דוד יעקב הלוי אפלבוים** הי"ד
ובתו **נאוה** הי"ד
נלב"ע י"ג באלול תשס"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י הר"ד **צבי ותמרה סנד** שיחיו - ירושלים

צעילוי נשמת

הר"ד **קלונימוס קלמן דוד גרינבוים** ז"ל
ב"ר שמעון ודבורה הי"ד
נלב"ע י' באלול תש"ע
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.
2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

"אחד בבוקר, אחד בערב, לפני האוכל".

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764